

КРИМИНОЛОГИЯ

УДК 343.9

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ СУЧАСНОЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Ніна МІНЯЙЛО,

кандидат юридичних наук, доцент, докторант
Національної академії прокуратури України

SUMMARY

The article is devoted to analysis of scientific looks and positions of legislation in relation to the decision of the organized crime in Ukraine. Separate features that the organized crime is provided with are considered. Opinion is expressed of pointlessness of combination of the organized crime and corruption as inalienable constituents. It is indicated on economic basis of activity of the organized crime, that it is impossible to identify with criminality in the field of economics.

Key words: organized crime, decision, corruption, criminal activity, counteraction, economic criminality.

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена аналізу наукових поглядів та положень законодавства щодо визначення організованої злочинності в Україні. Розглянуто окремі особливості, якими наділена організована злочинність. Висловлено думку про недоцільність поєднання організованої злочинності та корупції як невід'ємних складових. Вказано на економічну основу діяльності організованої злочинності, що не можна ототожнювати зі злочинністю у сфері економіки.

Ключові слова: організована злочинність, визначення, корупція, злочинна діяльність, протидія, злочинність у сфері економіки.

Постановка проблеми. Прояви організованої злочинності спричиняють значну шкоду як державі та її інститутам, так і загалом її суспільству. Необхідність глибинного пізнання цього явища зумовлена першочерговими потребами у зменшенні негативних наслідків його прояву. Згідно з деякими підрахунками щонайменше 110 млрд. євро на рік – стільки щороку коштує Європі організована злочинність [1]. В Україні прояви організованої злочинності також мають неабияке негативне значення, особливо у такий важкий для країни час реформування та пошуку нових шляхів у її розбудові. Недооцінювання загроз, які несе в собі організована злочинність, може мати доленосні наслідки для всього українського суспільства. Водночас сьогодні серед наукової спільноти, практичних працівників та в суспільстві загалом, немає єдності у розумінні сутності та визначенні організованої злочинності. Розрізненість у підходах до тлумачення проявів організованої злочинності, що є досить складним явищем, призводить до неефективного застосування наявних норм права, спрямованих на протидію цьому явищу, що, у свою чергу, зумовлює зниження рівня захищеності суспільства від негативних наслідків прояву організованої злочинності.

Актуальність теми. Організована злочинність в Україні – явище досить багатогранне, що має загальні спільні основи, які притаманні будь-якій організованій злочинності будь-якої країни. Проте вона, безумовно, наділена й власними притаманними їй особливостями, які вона отримала в результаті історичного розвитку України, особливостями, зумовленими її територіальним положенням на географічній карті світу, ідеологічними та культурними цінностями нашого суспільства. Сьогодні словосполучення «організована злочинність» у повсякчасному застосуванні наповнене надзвичайно широким змістом. У свою чергу, це приводить до того, що прояви організованої злочинності вбачаються в досить широкому колі суспільно небезпечних діянь, частина з яких фактично не відноситься

до діяльності саме організованої злочинності. З'ясування сутнісної природи організованої злочинності сприятиме формуванню державою ефективнішої системи протидії цьому явищу.

Отже, **метою статті** є аналіз сучасних наукових підходів до визначення кримінологічної категорії «організована злочинність» в Україні та встановлення сутності організованої злочинності в нашій державі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тривалий час в кримінологічній науці злочинність розкривалась через кількісну складову всіх злочинів (саме злочинів, а не кримінально-карних діянь – Н. М.), вчинених на певній території за певний проміжок часу. Відповідно, із здобуттям незалежності та формуванням Україною власних основ протидії організованій злочинності як певній складовій частині злочинності загалом у статті 1 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» зафіксовано фактично тогочасне суб'єктивно-кількісне її тлумачення, а саме під «організованою злочинністю» розуміється сукупність злочинів, що вчиняються у зв'язку зі створенням та діяльністю організованих злочинних угруповань» [2]. Варто зауважити, що з того часу це законодавче положення не зазнало змін й сьогодні зберігає свій вплив на формування думки щодо розуміння організованої злочинності в практичній правозастосовчій діяльності у осіб, завданням яких є протидія організованій злочинності. Отже, вже досить тривалий час такий підхід до визначення організованої злочинності залишається домінуючим. Практичні працівники на його основі ведуть і облікову звітність щодо фактів прояву організованої злочинності в Україні, яка просто не може відображати реальні масштаби її прояву.

Що ж до наукового розуміння організованої злочинності, то можна виділити три основних підходи, що зустрічаються в сучасній кримінологічній думці: суб'єктивний – через визначення кола діянь, пов'язаних зі створенням

організованих груп та злочинних організацій, різного роду злочинних угруповань та їх діяльності; предметний – через визначення кола злочинів, вчинення яких притаманно саме організованим злочинності та певною мірою компромісний між ними – функціональний, який визначається через розкриття певної злочинної діяльності організованих злочинних угруповань.

Так, С.В. Дьяков визначає організовану злочинність як «суспільно-небезпечне соціальне явище, що існує у вигляді злочинних груп зі складними організаційно-ієрархічними зв'язками, які мають в обігу значні грошові кошти, системи захисних заходів та корупції» [3, с. 8–31].

У більш ширшому розумінні організовану злочинність розглядають як будь-яку групу чи окремих осіб, які організовані на постійній основі, з метою отримання прибутку незаконним шляхом.

А.П. Закалюк, наводить розуміння організованої злочинності на загальносуспільному рівні сприйняття: «організована злочинність – багатозначний різномірний та складно структурований феномен суспільного життя, який виник та розвивається в результаті прагнення (активності) частини членів суспільства змінити у кримінальний спосіб його цивілізовану, перш за все правову упорядкованість, в інтересах власного збагачення та отримання на цій основі фактичної влади» [4, с. 305]. Характеризуючи її на рівні безпосереднього здійснення, А.П. Закалюк дає визначення через організовану злочинну діяльність – це систематичне або постійне, здебільшого у вигляді промислу (злочинного підприємництва) вчинення умисних злочинів, спрямованих на отримання сталих високих прибутків та їх легалізацію на основі утворення злочинного об'єднання та спеціально організованої системи забезпечення його підтримки органами влади чи її представниками з метою прикриття від соціального контролю та відповідальності [4, с. 312–313].

Ю.М. Антонян користується, як він сам вказує, «одним з багатьох» визначень: організовану злочинність складають злочини, вчинені у вигляді промислу організованими групами та злочинними організаціями (злочинними співтовариствами), які мають свою структуру та ієрархію, зв'язок з місцевими та іншими чиновниками, що дає змогу цим групам та організаціям (співтовариствам) панувати на певній території, отримувати там прибутки, контролювати внутрішні й зовнішні ринки шляхом насилля, залякування, злочинних махінацій чи підкупу, проникаючи в легальну економіку і навіть політику [5, с. 415].

А.І. Алексєєв розглядає «діяльність організованої злочинності як кваліфікований вид співучасті злочинних груп і злочинних організацій» поряд із «простим видом» (вчинення злочину двома або більше виконавцями без попередньої змови та вчинення злочину особами, які заздалегідь домовилися про це) групової злочинності. Для неї характерні наявність об'єднань осіб для систематичного зайняття злочинами, стійкість злочинних груп, злагоджена система зв'язків їх учасників, розподіл ролей між ними, ієрархічна система взаємовідносин [6, с. 189–190].

О.О. Кваша зазначає, що «організована злочинність – це форма групової злочинності, яку утворює діяльність злочинних організацій, що мають ієрархічну структуру, спеціально пристосовану для вчинення злочинів» [7, с. 12].

Вважаємо, що більш відповідною дійсності є думка І.М. Даньшина, який зазначає, що організована злочинність не вписується в рамки групової і рецидивної злочинності, відомої кримінальному законодавству. За своєю суттю, це таке вкрай негативне самостійне якісне явище, як злиття різних видів злочинів у єдину діяльність. Окремі суспільно небезпечні діяння при цьому – лише певні операції більш складної злочинної діяльності. Стрижень організованої злочинності становить корислива мотивація

поведінки окремих осіб і соціальних груп. Мета полягає в одержанні будь-якою ціною постійної значної наживи. Автор визначає, що організована злочинність є згуртуванням кримінального середовища в масштабі певного регіону, окремої галузі господарства (її виробничих об'єднань) або в деяких сферах управління шляхом утворення стійких, згуртованих, ієрархічно побудованих злочинних угруповань (співтовариств), зорієнтованих на тривалу спільну злочинну діяльність з метою здобування постійних значних доходів, часто із замаскованим використанням офіційних економічних і організаційних структур, а також корумпованих елементів державного апарату [8, с. 219–220]. Таке ж саме визначення зустрічається й у роботах В.В. Голіна [9, с. 238–239].

М.М. Рудик, досліджуючи організовану злочинність неповнолітніх, визначає її як доволі масове соціальне, системно-структурне явище, що становить сукупність стійких, керованих злочинних формувань (груп, співтовариств) і лідерів злочинного підліткового середовища, для яких вчинення злочинів є промислом [10, с. 67].

Досить часто зустрічаються серед науковців й вказівки на те, що організована злочинність є певним особливим рівнем серед злочинності, що визначається найвищою загрозою суспільству. Здебільшого таке твердження притаманне представникам соціологічного напрямку в праві.

Як зазначає Ю.О. Стрелковська, організована злочинність є однією з найсерйозніших проблем, що на даний момент постала перед усією світовою спільнотою. Це обумовлено такими негативними тенденціями її розвитку, як, зокрема, підвищення її рівня, розширення напрямків та сфер впливу, входження її представників до владних структур, транснаціоналізація організованої злочинної діяльності. Зазначений вид злочинної активності спричиняє величезний збиток державі та суспільству. Організована злочинність визначається нею як складна система із власною субкультурою, у рамках якої певна кількість осіб соціалізується і яка охоплює усі сфери життя суспільства, проявляє себе ззовні через організовану злочинну діяльність, основною метою якої є отримання прибутку [11, с. 3].

Організована злочинність – це особливе суспільно-небезпечне явище, «вершина злочинності». В основі виокремлення цього виду злочинності лежать характер і ступінь взаємодії злочинців під час здійснення протиправної діяльності. Вона проходить на підставі згуртування осіб, розмежування між ними злочинних ролей, ієрархічності системи взаємовідносин. Чим вище рівень організованості у групі, тим більше управлінські функції відділяються від безпосередньо виконавчих. Організатори можуть ставити загальні завдання, визначати лінію поведінки, забезпечувати систему координації дій різних учасників, їх безпеку. При цьому вони можуть навіть не знати безпосередніх виконавців злочинів. Організовані групи носять стійкий характер. Між їх членами підтримуються стосунки і в період між вчиненням конкретних злочинних діянь. У цей час розробляються нові плани, вивчається кон'юнктура, проводиться підбір співучасників, здійснюється розробка заходів захисту стосовно викриття та притягнення винних до відповідальності [12, с. 6].

Я.І. Гілінський, наприклад, звертає увагу на сумнівну коректність використання поняття «організована злочинність» (складний соціальний феномен), при наявності численності її визначень акцент робиться або на характері діяльності (злочини для отримання прибутку), або ж на організованості (стійка група, ієрархічна). Автор пропонує як робочу основу використовувати тлумачення організованої злочинності, наведене в документах Міжнародної конференції ООН з проблем організованої злочинності в 1991 році в м. Суздаль (Росія) – «функціонування стійких,

керованих співтовариств злочинців, що займаються злочинами як бізнесом, та утворюючих систему захисту від соціального контролю за допомогою корупції» [13, с. 205–207].

В.М. Дрьомін зазначає, що організована злочинність виявляє себе як особливий вид кримінальної практики, дедалі більш виразно виявляючи риси соціального інституту. Ступінь інституціоналізованості цього виду злочинності багато в чому визначається її основними властивостями: організованістю і системністю злочинних форм поведінки. Інституціональний характер організованої злочинності виявляється, зокрема, в тому, що з метою самозбереження та самовідтворення злочинним організаціям доводиться створювати мережу соціальної підтримки в суспільстві. Не всі злочини, які належать до організованих форм злочинності, можуть мати властивості соціального інституту. Основними ознаками організованої злочинності як соціального інституту є поширеність злочинів з елементами організованості, створення стійких злочинних формувань, тривалість їх існування, усталеність, виконання певних соціальних функцій, раціональна внутрішня структура, спрямованість на проникнення у політичні, правові та економічні інститути держави [14, с. 28].

А.І. Долгова зазначає, що організована злочинність в кримінології розуміється як один з принципів злочинності, що позначає здатність останньої виявляти себе в організованих формах. Це вищий прояв кримінальної упорядкованості [15, с. 544]. Автор дає визначення організованої злочинності як складної системи організованих злочинних формувань, їх відносин і діяльності [15, с. 549].

О.Ю. Шостко зазначає, що суттєвими кримінологічними ознаками організованої злочинності є такі: 1) систематична колективна злочинна діяльність об'єднань осіб із використанням нелегальних або легальних економічних практик; 2) ця діяльність відбувається в межах різних організаційних структур (від ієрархічних до мережних); 3) основною метою діяльності є отримання надприбутків, які можуть спрямовуватися, зокрема, і на отримання влади в різних політичних інститутах держави, що призводить до постійного розширення кола причетних осіб; 4) визначальним методом досягнення мети є корупція (підкуп), а в деяких випадках – насилля (заякування) окремих осіб, зокрема представників влади, працівників кримінальної юстиції [16, с. 47].

Білоруські кримінологи І.І. Басецький та Н.А. Легенченко визначають організовану злочинність як довгострокову змову кримінальних елементів на основі організаційної структури, учасники якої, керовані прагненням до наживи, використовують корупцію, методи насилля і заякування для отримання доходів [17, с. 33].

С.І. Нежурбіда, застосовуючи «механістичний» підхід до з'ясування природи організованої злочинності, серед основних її властивостей виділяє стійкість і системність, ієрархічність та структуру, що характеризується «кристалічною будовою» [18, с. 154–156].

Т. Серватко, порівнюючи основи протидії організованій злочинності Україні та Польщі, пропонує визначення організованої злочинності як сукупності дій зі створення та функціонування стійких, що становлять підвищену суспільну безпеку, злочинних груп, банд, злочинних організацій, злочинних співтовариств, а також підприємств, які використовуються організованою злочинністю як прикриття для ведення злочинної діяльності чи здійснюють допоміжні дії [19, с. 9].

В.В. Ремський вказує на те, що організована злочинність – це складна система організованих злочинних формувань з їх широкомасштабною злочинною діяльністю і створенням для такої діяльності найбільш сприятливих умов, що використовує як власні структури з управлінськими та

іншими функціями після обслуговування цих формувань, їх діяльності і зовнішніх взаємодій, так і державні структури, інститути громадянського суспільства [20, с. 214–221].

Організовану злочинність представники іншого підходу пропонують розглядати як складну сукупність злочинів, за які законом передбачено відповідальність. Водночас кожний з таких злочинів окремо та всі загалом за своєю формою є виявом злочинної діяльності, а тому організовану злочинність визначають як різновид останньої через категорію злочинної діяльності. Йдеться переважно про надання незаконних товарів і послуг, детально заплановані та скоординовані шахрайські операції, крадіжки, а також вимагання, які здійснюють організовані злочинні угруповання [21, с. 4]. Тобто представники цього підходу, зокрема, Д. Гамбетта [22, с. 1], акцентують увагу на суспільно небезпечних діях, що утворюють організовану злочинність. Законодавство деяких країн у визначенні окресленого поняття ґрунтується саме на цій позиції. Це, зокрема, Закон США «Про контроль над організованою злочинністю» 1968 року, кримінальні кодекси Швейцарії та Італії. Однак цей підхід критикують багато вчених-кримінологів. Зокрема, увагу акцентують на тому, що організовані злочинці діють динамічно, їх злочини постійно набувають нових форм. Тому неможливо передбачити вичерпний перелік усіх злочинних дій, які вони можуть учинити.

Ю.В. Баулін та Л.В. Дорош погоджуються із думкою Н.Ф. Кузнєцової та Г.М. Міньковського, які визначають організовану злочинність як «вид злочинності, сукупність злочинів, які вчиняються учасниками стійких, ієрархізованих, планово діючих злочинних об'єднань», водночас діяльність цих учасників має характер бізнесу, спрямованого на одержання максимального прибутку, а також із думкою С.О. Єфремова про те, що така злочинність «є системою злочинів, вчинених в межах організованої злочинної діяльності злочинних організацій або організованих груп» [23, с. 11].

Представники третього, компромісного, підходу (І.В. Годунов, В.А. Номоконов, Л. Паолі та ін.), розглядаючи поняття «організована злочинність», визначають коло осіб, які вчиняють відповідні злочини, та характер діяльності. Інколи акцентують увагу й на методах, що використовуються для досягнення поставлених цілей. Зокрема, І.В. Годунов розглядає організовану злочинність як негативне соціальне явище, що складається з організованої злочинної діяльності, яка має постійний характер, у вигляді вчинення значної кількості злочинів на кримінально-професійній основі з метою кримінального збагачення особами, які об'єднуються в стійкі високоорганізовані, законспіровані злочинні формування, що діють самостійно чи в складі ще більш складної ієрархії на регіональному, державному чи міжнародному рівнях [24, с. 43].

Водночас українська кримінологічна думка все частіше в своїй прогресивності звертається до вказівки на невід'ємність мети діяльності організованої злочинності в отриманні прибутку. Як зазначають Ю.Ф. Іванов, О.М. Джу́жа, організована злочинність – це системно пов'язана сукупність злочинів, учинених учасниками стійких, ієрархізованих, тих, що діють плановірно, злочинних структур (груп, співтовариств, асоціацій), діяльність яких прямо чи опосередковано взаємно підтримується та узгоджується, будучи спрямованою на отримання максимального прибутку зі злочинного бізнесу на визначеній території або у визначеній сфері, що взята під її контроль [25, с. 236].

Серед науковців поширена думка про те, що організованість є однією з визначальних характеристик організованої злочинності. Це дістає вияв навіть у термінології, що вживається в наукових працях та в законодавстві: «організована злочинність», «організована злочинна діяльність», «організоване злочинне угруповання», «організована група» тощо.

С.О. Сфремов підтримує точку зору щодо того, що кримінальна організованість є головною і практично єдиною ознакою, за якою можна згрупувати діяння, що становлять у сукупності організовану злочинність. Він вважає, що дуже важливо віднайти більш-менш точні критерії, за якими можна було б відрізнити останню від ситуативних груп, які вчиняють злочини за попередньою змовою [26, с. 58–62].

В.В. Лунєєв зазначає, що в основі виділення організованої злочинності із загальної протиправної поведінки лежать характер і ступінь організованої взаємодії декількох злочинців під час здійснення пролонгованої кримінальної діяльності з корисливих, насильницько-егоїстичних та багатьох інших мотивів [27, с. 629].

О.М. Литвак вказує на те, що організованість співучасників – це традиційний у всі часи спосіб будь-якої умисної діяльності: як економічної, так і загальнокримінальної, корисливої або деструктивної. Він не може бути підґрунтям для виокремлення організованої злочинності в особливу категорію [28, с. 35].

Слід зауважити, що така характеристика, як «організованість», притаманна фактично досить численним видам злочинності, оскільки відображає більш організаційно-управлінську складову у здійсненні злочинів на тривалій, систематичній основі. Так, сьогодні організованість притаманна й злочинності у сфері економіки, й професійній, й корупційній злочинності тощо. Проте для автоматичного віднесення їх проявів до організованої злочинності немає достатньої основи, тим більше, що й формувати основи для протидії їм також потрібно із врахуванням їх сутнісних специфічних рис. Тобто розуміння організованості учасників злочинної діяльності як базової ознаки для виділення організованої злочинності не матиме подальшого ґрунтового практичного значення.

Науковці стверджують, що для визнання організованої злочинності як самостійного виду злочинності необхідна ще одна ознака – корупція, під якою розуміється не просто дача чи одержання хабара за надання будь-якої послуги, а постійний зв'язок посадових осіб з організованими злочинцями. Крім того, нерідко організовану злочинність та корупцію розглядають невід'ємно, подекуди навіть систему роботи правоохоронних органів держава формує з виходу їх спільності у протидії. На нашу думку, це не досить вдалий напрям для підвищення ефективності роботи правоохоронних органів у протидії цим явищам. Вказівка на корупцію як обов'язкову ознаку для визначення наявності організованої злочинності є дещо перебільшеною. Ця ознака не є визначальною для організованої злочинності з декількох причин. По-перше, законодавче визначення корупційних діянь в Україні є надто широким та постійно змінюється, а от зі статистичного аналізу зареєстрованих злочинів не проглядається переважна участь у корупційних діяннях представників організованої злочинності. Крім того, тотальність розповсюдженості та сприйняття корупції в Україні не дає можливості вказати на неї як на пріоритетну ознаку саме організованої злочинності, корупційні злочини поширені не лише серед представників органів державного управління та правоохоронної діяльності. По-друге, корупція є не умовою існування організованої злочинності, а більшою мірою засобом, способом досягнення нею визначених цілей. Проте для досягнення своїх злочинних намірів корупцією використовуються й інші види злочинності, зокрема у сфері економіки.

Іншою не менш проблемною для розмежування з іншими видами злочинності складовою частиною суті організованої злочинності є її економічна основа. Проте, на наше глибоке переконання, не варто плутати економічну основу в діяльності організованої злочинності на основі базової економічної категорії «товар-гроші» із особливостями злочинності у сфері економіки.

В результаті серед наукової спільноти стала досить поширеною вказівка на деяку двоякість розуміння організованої злочинності, зокрема деякі науковці вказують на те, що існує організована злочинність так званої загальнокримінальної спрямованості та певної економічної спрямованості. Як зазначає О.Ю. Бусол, організовану злочинність, що існує в Україні, можна поділити на дві підсистеми: загальнокримінальну й господарсько-економічну, які пов'язані з кримінальною професійною діяльністю та є найвищою формою її розвитку [29, с. 125–132].

Приєднуємось до думки, яку зазначає Б.В. Лизогуб, про те, що поділ організованої злочинності на загальнокримінальну та економічну видається штучним, оскільки організована злочинність є цілісним явищем, окремим підтвердженням чого є факти зрощування організованих груп розкрадачів зі злочинцями так званого загальнокримінального профілю [30, с. 5].

О.Г. Кальман звертає увагу на те, що злочинність у сфері економіки (економічна злочинність) – це соціально-економічне деструктивне для економіки держави явище, яке виявляється у вчиненні особами навмисних корисливих злочинів у сфері легальної і нелегальної господарської діяльності, основним безпосереднім об'єктом яких виступають відносини власності і відносини у сфері виробництва, обміну, розподілу і споживання товарів і послуг з метою отримання доходу. Основні риси злочинності у сфері економіки полягають у тому, що:

- 1) вони вчиняються у сфері легальної і нелегальної господарської діяльності;
- 2) суб'єктами цих злочинів можуть бути як підприємці, так і інші особи, які сприяють виконанню господарської діяльності;
- 3) вони завдають економічної, політичної, моральної шкоди суспільству і державі;
- 4) вони спрямовані на одержання економічної вигоди;
- 5) вони вчиняються тільки навмисно;
- 6) вони можуть здійснюватися різноманітними засобами, передбаченими чинним кримінальним законодавством [31, с. 7].

Серед дослідників часто зустрічається ствердження про економічну складову організованої злочинності через її прагнення в отриманні максимально великих прибутків. Зустрічається й поєднання організованої злочинності з економічною злочинністю (правильним буде вираз «злочинність у сфері економіки»). Так, О.С. Користін зазначає, що організована економічна злочинність – це якісно нова характеристика організованої та економічної злочинності, оскільки вона вбудована в соціальну систему й істотно впливає на інші елементи цієї системи, насамперед на економіку й політику. Головна мета організованої економічної злочинності – отримання прибутків і надприбутків шляхом здійснення забороненої законодавством діяльності. Організована економічна злочинність – це конгломерат організованих злочинних утворень (угруповань), різних за своєю структурою, кількісним складом, спеціалізацією та масштабами впливу. Організована злочинність має економічну природу, оскільки рушійна сила корисливих правопорушень – можливість отримання неконтрольованого великого доходу у відносно короткий строк. Основна умова виникнення і функціонування організованих злочинних структур – наявність потенційних джерел надприбутків [32, с. 78–88].

На нашу думку, виведення такої нової категорії, як «організована економічна злочинність», відображає таку сучасну специфічну рису української організованої злочинності, як поліпрофільність. На сьогоднішньому етапі розвитку нашого суспільства й державності, низької ефективності управління економікою та слабкості контролю за ресурсами держави організована злочинність користується цією

ситуацією та отримує з неї максимально можливі прибутки поряд із прибутками від операцій з незаконними товарами чи послугами тощо. Фактично Україна перебуває у певному кризовому, перехідному періоді свого розвитку, а її організована злочинність як невід'ємна складова також видозмінюється та пристосовується до продиктованих державою умов існування. Саме від оцінки ситуації, що склалась державою, та обрання нею напрямів свого розвитку й бачення перспектив у протидії злочинності лише час покаже, наскільки тривалим та руйнівним для суспільства буде цей перехідний період. Лише держава в особі правоохоронних органів та за умови якісного державного управління в усіх сферах її функціонування в змозі обмежити сфери, в яких може діяти та виявляти себе організована злочинність.

Висновки. З огляду на викладене вище можна зазначити, що термін «організована злочинність» сьогодні наповнюється надзвичайно широким змістом, що, з одного боку, створює труднощі у визначенні її реального місця серед злочинності загалом та встановлення дійсних масштабів її прояву в Україні, а з іншого боку, розпорошує увагу держави та правоохоронних органів від організованої злочинності як явища, якому можна реально та ефективно протидіяти та значно зменшити для суспільства негативні наслідки від її діяльності.

Організована злочинність не є чимось надзвичайним в Україні, хоча її масштаби сьогодні дійсно досить значні, а сфери її інтересів для отримання прибутку різноманітніші, аніж це притаманно іншим державам. Проте вона наділена специфічними рисами, зумовленими особливостями формування та розвитку українського суспільства й держави. Сьогодні організована злочинність в Україні потребує детального аналізу, розкриття її сутності та окреслення меж, а сучасне законодавство нашої держави потребує змін, не лише направлених на закріплення її сучасної поліпрофільної сутності, але й спрямованих на активізацію протидії її проявам у досить різних сферах життєдіяльності нашого суспільства.

Список використаної літератури:

1. Новини. Організована злочинність [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.euronews.com/2015/04/30>.
2. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3341-12>.
3. Организованная преступность / под ред. А.И. Долговой, С.В. Дьякова. – М. : Юрид. лит., 1989. – 352 с.
4. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. / А.П. Закалюк. – К. : Вид. дім «Ін Юре», 2007. – Кн. 2 : Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів. – 2007. – 712 с.
5. Антонян Ю.М. Кримінологія : [учебник для бакалавров] / Ю.М. Антонян. – М. : Издательство Юрайт, 2012. – 523 с.
6. Алексеев А.И. Кримінологія. Курс лекцій / А.И. Алексеев. – 5-е изд. исправленное и дополненное. – М. : Щит-М, 2005. – 342 с.
7. Кваша О.О. Організатор злочину (кримінально-правове та кримінологічне дослідження) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право; кримінологія; кримінально-виконавче право» / О.О. Кваша. – К. : Рад. шк., 1999. – 18 с.
8. Кримінологія: Загальна та Особлива частини : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / [І.М. Даньшин, В.В. Голіна, О.Г. Кальман, О.В. Лисоєд]. – Х. : Право, 2003. – 351 с.
9. Кримінологія: Загальна та Особлива частини : [підруч.] / [І.М. Даньшин, В.В. Голіна, М.Ю. Валуйська та ін.] ; за заг. ред. В.В. Голіни. – 2-ге вид. переробл. і допов. – Х. : Право, 2009. – 288 с.
10. Рудик М.М. Запобігання утворенню неповнолітніми злочинних угруповань, що вчиняють корисливо-наслідниць-

кі злочини / М.М. Рудик // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2015. – № 1. – С. 64–72.

11. Стрелковська Ю.О. Маргінальні групи в структурі організованої злочинності: кримінологічне дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право; кримінологія; кримінально-виконавче право» / Ю.О. Стрелковська ; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2008. – 20 с.
12. Курс кримінології: Особлива частина : [підручник] : у 2 кн. / [М.В. Корнієнко, Б.В. Романюк, І.М. Мельник та ін.] ; за заг. ред. О.М. Джужи. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 480 с.
13. Гилянський Я.И. Кримінологія : курс лекцій / Я.И. Гилянський. – СПб. : Питер, 2002. – 384 с.
14. Дрьомін В.М. Інституціональна теорія злочинності та криміналізації суспільства : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право; кримінологія; кримінально-виконавче право» / В.М. Дрьомін ; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2010. – 40 с.
15. Кримінологія : [учебник для вузов] / под. общ. ред. А.И. Долговой. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Норма, 2005. – 912 с.
16. Шостко О.Ю. Протидія організованій злочинності в європейських країнах : [монографія] / О.Ю. Шостко. – Х. : Право, 2009. – 400 с.
17. Басецкий И.И. Организованная преступность : [моногр.] / И.И. Басецкий, Н.А. Легенченко. – 2-е изд., испр. и доп. – Мн. : Академия МВД Республики Беларусь, 2002. – 551 с.
18. Нежурбіда С.І. Етіологія злочину: Теорії, аналіз, результат : [монографія] / С.І. Нежурбіда. – Чернівці : Друк Арт, 2013. – 220 с.
19. Серватко Т. Проблеми боротьби з організованою злочинністю в Польщі та в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право; кримінологія; кримінально-виконавче право» / Т. Серватко ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2002. – 19 с.
20. Ремський В.В. Кримінологічна характеристика організованої злочинності та деякі питання щодо її запобігання / В.В. Ремський // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2012. – № 2. – С. 214–221.
21. Транснаціональная преступность: состояние и трансформация : [учеб. пособие] / [П.Д. Биленчук, С.Е. Еркенов, А.В. Кофанов]. – К. : Атика, 1999. – 304 с.
22. Gambetta D. The Sicilian Mafia. The Business of Private Protection / D. Gambetta. – Cambridge, 1993. – 100 p.
23. Організований наркобізнес (поняття, форми, підстави кримінальної відповідальності) / [Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, Л.В. Дорош та ін.] ; за заг.ред. Ю.В. Бауліна, Л.В. Дорош. – Х. : Право, 2005 – 256 с.
24. Годунов И.В. Противодействие организованной преступности : [учеб. пособие] / И.И. Годунов. – М. : Высш. шк., 2003. – 497 с.
25. Иванов Ю.Ф. Кримінологія : [навч. посіб.] / Ю.Ф. Иванов, О.М. Джужа. – К. : Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2006. – 264 с.
26. Єфремов С.О. Організованість у злочинності та рівні організованої злочинності / С.О. Єфремов // Право України. – 2003. – № 1. – С. 58–62.
27. Лунеев В.В. Курс мировой и российской кримінологии : [учебник] : в 2 т. / В.В. Лунеев. – М. : Юрайт, 2011. – Т.1 : Общая часть. – 2011. – 1003 с.
28. Литвак О.М. Державний контроль за злочинністю (кримінологічний аспект) : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право; кримінологія; кримінально-виконавче право» / О.М. Литвак ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2002. – 39 с.
29. Бусол О.Ю. Детермінація організованої злочинності: кримінологічний аспект / О.Ю. Бусол // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2012. – № 1 (3). – С. 125–132.
30. Лизогуб Б.В. Організовані злочинні угруповання:

класифікація та заходи протидії : автореферат дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право; кримінологія; кримінально-виконавче право» / Б.В. Лизогуб ; НУВС. – Х., 2004. – 25 с.

31. Кальман О.Г. Злочинність у сфері економіки України: теоретичні та прикладні проблеми попередження : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право;

кримінологія; кримінально-виконавче право» / О.Г. Кальман ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2004. – 40 с.

32. Користін О.Є. Організована економічна злочинність в Україні: сучасний стан і стратегія протидії / О.Є. Користін, С.С. Чернявський // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2011. – № 1 (1). – С. 78–88.

